

Kanserli Birey ve Aile

Yrd. Doç. Dr. Fadime ÜSTÜNER TOP

GİRİŞ

Kanser, belirli bir doku ya da organdaki hasarlı hücrelerin kontrolsüz bir biçimde üreyerek bir kitle ya da tümör oluşturması olarak tanımlanır. Her ne kadar günümüzde tanı ve tedavi yöntemleri açısından büyük gelişmeler yaşanıyor olsa da, kanser kelimesi, halen hayatına girdiği kişilerde olumsuz çağrışımlara yol açan bir kelimedir. Kansere yüklenen anlam bireylerin zihninde oluşturduğu kavramsal süreçle ilgili olup, bireyler tarafından ölüm, acı çekme, korku, değerlerin ve kontrolün kaybı olarak anlaşılmaktadır.

Kanser gelişmiş ülkelerde olduğu kadar gelişmekte olan ülkelerde de giderek artan önemli bir sağlık sorunudur. Yirminci yüzyılın başlarında ölüme neden olan hastalıklar arasında yedinci ve sekizinci sıralarda yer alırken, bugün dünyanın birçok ülkesinde ve Türkiye’de kalp hastalıklarından sonra ikinci sırada yer almaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün (DSÖ) 2030 yılı tahminlerine göre; dünyada 12 milyon kansere bağlı ölüm görülecek ve kanser, hastalıklara bağlı ölümler arasında birinci sırada yer alacaktır (Çivi ve ark., 2011; www.saglik.gov.tr/2014).

Günümüzde yaşam standartlarının yükselmesi, sağlık hizmetlerinin uzak bölgelere kadar gidebiliyor olması, toplumun bilgi düzeyinin artması ile daha çok kanserli bireye tanı konulabilmektedir. Son 10 yılda hastaneye yatan kanserli bireylerin sayısının iki kat arttığı bilinmektedir. Kanser tanısı konulan bireylerin sayısının artması, tanı ve tedavi yöntemlerindeki gelişmelere paralel olarak hastaların yaşam sürelerinin uzaması kanserli hastaların aile üyelerinin bakım sürecine daha aktif katılmalarına ve/veya hastaların bakım sorumluluğunu daha fazla üstlenmelerine neden olmuştur (Mystakidou et al., 2007; Mollahaliloğlu ve ark., 2011).

Kanser Tanısı ile Yüzleşme

İnsanlar günlük yaşantılarında kendilerine bir şey olmayacakmış gibi tavır sergilemektedir. Yalom, bu durumu insanın biyolojik var oluşuna ters düşen bir düşünce bozukluğu “delir” olarak nitelendirmiş ve insanlarda “bana bir şey olmaz veya bir kurtarıcı olacaktır” şeklinde inançların hakim olduğunu ifade etmiştir. İnsanların ölümlü olmak gerçeğini en net hissettikleri anlardan biriside kanser tanısı ile yüzleştikleri zaman dilimidir. Bu evre sadece hasta için değil, diğer aile bireyleri ve tanıyı açıklayan sağlık profesyoneli içinde oldukça zor bir durumdur. Literatürde bu konu ile ilgili çalışmalar incelendiğinde ölümcül hastalık söyleminin “Kötü haber verme” başlığı altında irdelendiği görülmektedir.

Hastalara Tanılarını Söylemek

1. Tanı ve tedavi seçenekleri hakkında verilen dürüst bilgi hastalara tedavilerine aktif katılma şansı tanıyarak hastanın kanserle baş etmesine yardımcı olmaktadır,
2. Yetersiz ya da eksik bilgi hastanın anksiyetesini, emin olamama halini, stresini ve memnuniyetsizliğini artıracak ve tedavi kararlarını olumsuz etkileyeceği için önemlidir (Voelter et al., 2005; Mystakidou et al., 2007; Bilgin ve ark., 2008).

Hastalık Haberi Nasıl Verilmeli?

Kanser tanısı ile birlikte birey fizyolojik, psikolojik, sosyal ve ekonomik tüm yaşam dengelerinin altüst olduğunu algılar. Bireyin ve ailesinin nasıl tepki vereceğinin ve bu tepkilerle nasıl baş edilebileceğinin bilinememesi tanının hastaya söylemini zorlaştırmaktadır. Bilgilendirme hakkı, Dünya Tabipler Birliği tarafından

KAYNAKLAR

1. Beck LA: Cancer rehabilitation: Does it make a difference?, *Rehabilitation Nursing (Glenview)*, 28 (2); 42-47, 2003.
2. Bektaş-Aydın H, Akdemir N: Kanserli bireylerde fonksiyonel durumun önemi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*, 12; 3, 2009.
3. Bessa Y, ve Moore A: Caring for a loved one with cancer. It's my job. *Journal of Psychosocial Oncology*, 30; 217-238, 2012
4. Bevans MF, Sternberg EM: Caregiver burden, stress, and health effects among family caregivers of adult cancer patients. *JAMA*, 307(4); 398-403, 2012.
5. Bilgin G, Öztürk G, Şirin S: Kanser tanısı konan hastalarda kötü haber verme: Hekime düşen görev. *İst Tıp Fak Derg*, 71; 22-26, 2008.
6. Can G (editör): *Onkoloji Hemşireliğinde Kanıtta Dayalı Bakım*, Nobel Tıp Kitabevi, İstanbul, 2010.
7. Çivi S, Kutlu R, Çelik HH: Depression status and the factors affecting the quality of life in the relatives of the patients with cancer, *Güllhane Med J*, 53(4); 248-53, 2011.
8. Dedeli Ö, Fadiloğlu Ç, Uslu R: Kanserli Bireylerin fonksiyonel durumları ve algıladıkları sosyal desteğin incelenmesi, *Türk Onkoloji Dergisi*, 23(3);132-139, 2008.
9. Karabuğa-Yakar H, Pınar R: Kanserli hastalara bakım veren aile üyelerinin yaşam kalitesi ve yaşam kalitesini etkileyen faktörlerin değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 15(2); 1-16, 2013.
10. Kaya N, Kaya H: Nöroonkoloji hastasının hemşirelik bakımı. *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(1), 2009.
11. Kayış A: *Kanser Hastalarının Duyusal ve Fiziksel Yüklerinin Hafifletilmesi*. Doktora Tezi, Haliç Üniversitesi Hemşirelik Yüksek Okulu, İstanbul, 2009.
12. Kissane D: Beyond the psychotherapy and survival debate: the challenge of social disparity, depression and treatment adherence in psychosocial cancer care. *Psycho-Oncology*, 18; 1-5, 2009.
13. Kubler-Ross E: *Ölüm ve Ölmek Üzerine*. Büyükkal B(çeviri). April Yayıncılık, Ankara, 2010.
14. Lambert SD, Girgis A, Lecathelinais C, Stacey F: Walking a mile in their shoes: Anxiety and depression among partners and caregivers of cancer survivors at 6 and 12 months post-diagnosis. *Support Care Cancer*, 10.1007/s00520-012-1495-7, 2012.
15. Mollahaliloglu S, Basara BB, Eryılmaz Z, (editörler): *The Ministry of Health of Turkey, Health Statistics Yearbook*. School of Public Health, Refik Saydam Hygiene Center Presidency, Ankara: Ministry of Health of Turkey, 2011.
16. Mystakidou K, Tsilika E, Parpa E, Galanos A, Vlahos L: Caregivers of advanced cancer patients. *Cancer Nurs*, 30(5); 412-18, 2007.
17. Özdemir FK, Şahin ZA, Küçük D: Determination of burden cares for mothers having children with cancer. *Yeni Tıp Dergisi*, 26; 153-58, 2009.
18. Ptacek JT, Ptacek JJ, Ellison NM: "I'm sorry to tell you ..." physicians' reports of breaking bad news, *J Behav Med*, 24; 205-217, 2001.
19. Sağlık Bakanlığı: Ulaşım adresi: <http://thsk.saglik.gov.tr/-halk-sagligina-yonelik-bilgiler.html> (Ulaşım tarihi: 01/10/2014).
20. Shapiro J et al: A Naturalistic evaluation of psychosocial interventions for cancer patients in a community setting. *Journal of Psychosocial Oncology*, 28; 23-42, 2010.
21. Shieh SC, Tung HS, Liang SY: Social support as influencing primary family caregiver burden in Taiwanese patients with colorectal cancer. *J Nurs Scholarsh*, 44(3); 223-31, 2012.
22. Svardsdottir EK, Sigurdardottir AO: Developing a family level intervention for families of children with cancer. *Oncology Nursing Forum*, 2006.
23. Voelter V, Mirimanoff RO, Stiefel F, Rousselle I, Leyvraz S: Breaking bad news. *Rev Med Suisse*, 1; 1352-1353, 2005.
24. Yarbrow CH, Frogge HM, Goodman M, Groenwald SL, (eds): *Cancer Nursing Principles and Practice*. 5th ed. London: Jones and Barlett Publishers; 2006. p.352-486.